

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНИХ МОВ

КАРАЗІНСЬКІ ЧИТАННЯ: ЛЮДИНА. МОВА. КОМУНІКАЦІЯ

Тези доповідей
ХVІ наукової конференції
з міжнародною участю

3 лютого 2017 року

Харків 2017

Одним з перших значущих досліджень, яке дає західному читачеві цілісне уявлення про життєвий і творчий шлях мислителя, стає монографія К. Кларка та М. Холквіста [5]. Про значення концепції діалогізму М.М. Бахтіна для морального зближення людства, духовного розвитку особистості, та усвідомлення її ключової ролі для суспільного життя пишуть Г.С. Морсон [3] та К. Фрідріх [4].

Неспроможність концептуального протиставлення світу культури і реального життя, природничого та гуманітарного знання стає все більш очевидним у науковому середовищі і визначає необхідність дослідження проблем сучасної епістемології, таких як пошук нової раціональності на основі діалогу природничого та гуманітарного знання, розробка методології соціально-гуманітарного знання, включення у процес наукового дослідження проблем культури.

Література

1. Бахтин М.М. Собрание сочинений : в 7 т. / М.М. Бахтин. – М. : Русские словари, 1996. – Т. 6 : Проблемы поэтики Достоевского. Работы 1960-х – 1970-х годов. – 2002. – 800 с.
2. Махлин В.Л. Я и другой : к истории диалогического принципа философии XX века / В.Л. Махлин. – М. : Лабиринт. – 1997. – 247 с.
3. Морсон Г.С. Бахтин и наше настоящее / Г.С. Морсон // М.М. Бахтин : pro et contra. Творчество и наследие М.М. Бахтина в контексте мировой культуры. – Т. 2. – СПб. : Изд-во Русского Христианского гуманитарного института, 2002. – С. 202–228.
4. Фридрих К. Идея открытой этики у М.М. Бахтина и Ханны Арендт / К. Фридрих // От Я к Другому: проблемы социальной онтологии в постклассической философии. – Минск : Прописки, 1998. – С. 97–104.
5. Clark K. Michail Bakhtin / K. Clark, M. Holquist. – The Belnap Press of Harvard University Press : Cambridge, Massachusetts and London, England. – 1984. – 484 p.

ВІДНОШЕННЯ СИГНІФІКАТИВНОГО І ДЕНОТАТИВНОГО ЗНАЧЕНЬ ПРИ СИНТАКСИЧНІЙ СІНОНІМІЇ У МОВІ І МОВЛЕННІ

Лепетюха А.В. (Харків)

Моно-та поліпредикативні висловлення з синтаксичною синонімією (далі – СС), що являють собою складні мовно-мовленнєві знаки, характеризуються асиметрією сигніфікативного і денотативного значень у мовленні, оскільки у мові синтаксичні синоніми мають різне семасіологічне (сигніфікативне) та схоже семантичне (денотативне) значення. Схематично відношення мовного і мовленнєвого змістів знаку при СС виглядають так:

Рис. 1. Відношення змістів знаку у мові і мовленні при СС

На вісі оперативного часу у процесі каузації мовно-мовленнєвого акту у системі (мові) формуються синонімічні синтагми / пропозиції завдяки феноменологічній редукції і деструкції пізнання та конструювання буття і його категорій. На ранньому етапі усвідомлення мовця породжується первинна синтагма з певним змістом, тобто стрижнева структура (деномінативний центр), в основі побудови якої лежать механізми потенційної організації, або «сублінгвістичні» схеми, що знаходяться у глибині мовної системи [1, с. 371] та становлять ментальні сутності, котрі можуть бути визначені як мінімальні одиниці ментальної інформації [2, с. 48]. На етапі пізнішого усвідомлення реалізуються складні мовні знаки-синоніми (синтагми або пропозиції) другого рівня з іншим семасіологічним значенням, але зі схожою семантикою, серед яких мовець обирає преференціальну для певного ко(н)тексту синонімічну конструкцію, тобто «сателіт», синонімічний центр. Між первинним лінгвістичним знаком і його системними варіантами виникає асиметрія семасіологічних значень, що актуалізується у мовленні синонімічними синтагмою або висловленням з асиметрією сигніфікативного і денотативного значень, наприклад:

- (1) *Avant de se rendre compte de ce qui lui arrivait, il se trouva devant le directeur* (B. Vian)

У поданому поліпредикативному висловленні інфінітивна конструкція *avant de se rendre compte* є схожою за смисловим значенням синонімічною синтагмою мовної стрижневої суб'юнктивної побудови *avant qu'il se fût rendu compte*. Вони становлять різні за семасіологічним значенням знаки, оскільки первинна синтагма містить дієслово у складному минулому часі та прономінальний референт *il* (він), що вказує на експліцитну референтну орієнтацію цієї структури. Референтна спрямованість вторинної синтагми залишається імпліцитною (зворотній займенник *se* може маркувати референти *il, elle, ils, elles*).

- (2) *Vous me semblez avoir un grand usage* (J. Freustié).

У цій монопредикативній структурі з преференціальною опцією-предикатом (*semblez avoir*), котра актуалізує стрижневу поліпредикативну пропозицію *il me semble que vous avez...*, спостерігається відмінність

у семасіологічному значенні та фокалізація різних референтів (безособовий предикат (*il semble*) та *vous*), що у ко(н)тексті виявляється в асиметрії сигніфікату і денотату.

Отже невідповідність у мовленні денотативного і сигніфікативного значень моно- і поліпредикативних висловлень з СС свідчить про інтенціонально-ко(н)текстуальну природу дискурсивного феномена синтаксичної синонімії.

Література

1. Boone A. Dictionnaire terminologique de la systématique du langage / A. Boone, A. Joly. – P. : Harmattan, 1986. – 443 p. 2. Gineste M.-D. De la phrase à la proposition sémantique: un point de vue de la psychologie cognitive du langage / M.-D. Gineste // L'information grammaticale. – P. : Peeters, novembre 2003. – № 98. – P. 48–51.

Джерела ілюстративного матеріалу

1. Freustié J. La Maison d'Albertine / J. Freustié. – P. : Bernard Grasset, 1977. – 208 p. 2. Vian B. L'écume des jours / B. Vian. – P. : Société Nouvelle des Editions Pauvert, 1998. – 320 p.

ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ІЛЮСТРАЦІЙ ТА ВІДТВОРЕННЯ ЇХ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОСТІ У РІЗНИХ КУЛЬТУРАХ

Лукьянова Т.Г. (Харків)

Мистецтво є важливим засобом комунікації між двома чи більше індивідами. Митець не нав'язує свою точку зору, а пробуджує у глядачеві/читачеві власну думку і таким чином здійснює певний вплив на його подальшу діяльність.

Якщо образ є візуальним знаком, то можемо припустити, що він має спільні характеристики з іншими типами знаків, зокрема, мовними. Можна навіть казати про існування особливої «мови» знаків, що є комунікативним засобом, діалогом між автором та аудиторією, у перебігу якого знак вступає у складні комунікативні відносини з інтерпретатором. Процес комунікації залежить від можливості перекласти образотворче повідомлення за допомогою почуттів та розуму людини. Тож, ілюстрація, яку ми розглядаємо у якості матеріалу дослідження, є візуальним образотворчим повідомленням, яке інтерпретатор ймовірно у змозі перекласти хоч і до певної межі, залежно від його розуміння, знання та досвіду спілкування з мистецтвом.

Візьмемо для прикладу серію ілюстрацій під назвою *ARCHICINE* відомого архітектора та ілюстратора Федеріко Бабіні із зображенням арт-будівель, які з'являються у кадрах кінофільмів всесвітньо відомих режисерів. Такий зв'язок вважаємо проявом своєрідної інтерсеміотичної інтертекстуальності між творами образотворчого мистецтва та кінематографа,